

ÚSTAVNOPRÁVNE POŽIADAVKY PRI VÄZOBNOM STÍHANÍ OBVINENÉHO

Ak by ústavný súd pripustil výklad zvolený najvyšším súdom, že na kolúznú väzbu postačuje samotný fakt, že kolúzne správanie je obsiahnuté v skutku, ktorý je trestným činom, pre ktoré je proti obvinenému vedené trestné stíhanie bezohľadu na akékoľvek zistené okolnosti, potom by bol daný kolúzny dôvod väzby pri takýchto druhoch trestných činov vždy, a to bez ohľadu na štádium trestného konania a bez ohľadu na to, že neexistujú žiadni svedkovia (napr. preto, že už boli vypočutí), voči ktorým by sa mohol sťažovateľ dopustiť kolúzneho správania. Takýto výklad by znamenal možnosť držať osoby obvinené z konkrétnych druhov trestných činov vo väzbe po akýkoľvek dlhý čas a bez akýchkoľvek na takýto osamotený dôvod nadväzujúcich skutočností odvodňujúcich kolúznú väzbu. Určité špecifiká platia pri organizovanej skupine, pri ktorej je, ako správne konštatujú súdy, riziko kolúzie vysoké a charakter trestnej činnosti znamená veľa, no aj pri týchto vzťahoch je potrebné primerane uvedený štandard aplikovať.

Skúmanie tzv. materiálnych dôvodov väzby je zákonnou podmienkou pre vzatie obvineného do väzby či pre ďalšie trvanie väzby. Súd preto nesmie vychádzať iba formálne z uznesenia o vznesení obvinenia, ale musí skúmať a hodnotiť dôkazy, ktoré k vzneseniu obvinenia viedli. Ak dokazovanie nepotvrďuje, že sa stal skutok uvedený v uznesení o vznesení obvinenia, nie je naplnená väzobná podmienka. Podstatná je aj právna kvalifikácia skutku, ktorý sa obvinenému kladie za vinu. Takéto skúmanie je dôležité práve z dôvodov, aby sa zabránilo tzv. účelovému nadkvalifikovaniu skutku zo strany polície, čo má za následok napríklad dlhšie trvanie väzby alebo prísnejšie podmienky pre prepustenie z väzby na slobodu, ako to mohlo byť aj vo veci sťažovateľa.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 33/2021 z 13. mája 2021)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **M. R.**, zastúpeného advokátom Mgr. Pavlom Antošom, Námestie sv. Egídia 40/93, Poprad, proti uzneseniu Špecializovaného trestného súdu č. k. 1 Tp 10/2019 z 15. júla 2020 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Tost 34/2020 z 12. augusta 2020 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Tost 34/2020 z 12. augusta 2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Tost 34/2020 z 12. augusta 2020 **sa zrušuje**.

3. Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky **prikazuje**, aby sťažovateľa **prepustil** bezodkladne z väzby na slobodu.
4. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **687,70 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd uznesením sp. zn. III. ÚS 33/2021 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľa podanú 20. októbra 2020, ktorou navrhuje vysloviť porušenie svojich základných práv podľa čl. 17 ods. 2 a 5, čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) napadnutými uzneseniami Špecializovaného trestného súdu (ďalej len „špecializovaný súd“) a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“). Okrem toho sťažovateľ navrhol zrušiť obidve uznesenia, prikázať Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky, konajúcej Úradom špeciálnej prokuratúry, aby sťažovateľa prepustila bezodkladne z väzby na slobodu, priznať právo na finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 eur a nahradiť trovy konania.

2. Uznesením Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Prezídia Policajného zboru, Národnej kriminálnej agentúry Bratislava ČVS: PPZ-105/NKA-BA2-2019 z 28. októbra 2019 bolo voči sťažovateľovi začaté trestné stíhanie a súčasne vznesené obvinenie za zločin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona, za zločin krivej výpovede podľa § 346 ods. 1 a 3 písm. b) Trestného zákona s poukazom na § 140 písm. c) Trestného zákona a za obzvlášť závažný zločin vydierania podľa § 189 ods. 1 a 2 písm. c) a ods. 4 písm. c) Trestného zákona s poukazom na § 140 písm. a) a na § 141 písm. a) Trestného zákona na tom základe, že (bod 1 uznesenia o vznesení obvinenia) sťažovateľ bol minimálne od roku 2006 osobou činnou pre spoločenstvo, pričom táto jeho činnosť v prospech skupiny bola maskovaná poskytovaním právnych služieb z jeho strany členom skupiny, proti ktorým bolo vedené trestné konanie v ovplyvňovaní členov skupiny a usmerňovania ich postoja počas trestného konania tým spôsobom, aby nedošlo k ohrozeniu osôb patriacich do riadiaco-rozhodovacej a riadiaco-výkonnej zložky spoločenstva, ako aj samotného spoločenstva, pričom za túto činnosť bol odmeňovaný z finančných prostriedkov plynúcich zo spoločenstva a jednotliví členovia za poskytované právne služby z jeho strany žiadnu sumu neuhrádzali, ďalej (bod 4) iní obvinení spoločne s M. R. naviedli na osobnom stretnutí, ktoré sa uskutočnilo v presne nezistený deň v Bratislave, pred dátumom 18. novembra 2009, P. K., aby v trestnom konaní po zákonomnom poučení svedka v zmysle príslušných ustanovení Trestného poriadku zamlčal okolnosti, ktoré sú jeho osobe o skutku známe a vypovedal vedome nepravdu pred vyšetrovateľom Policajného zboru a zamlčal veci o iných osobách, ďalej (bod 6) úmyselne podporoval obvinených a jeho úlohou bolo zabezpečiť u poškodeného P. K. «mlčanlivosť voči ostatným členom skupiny, sprostredkovať aj stretnutie s P. V., členom zločineckej skupiny „T.“» (ďalej len „uznesenie o vznesení obvinenia“).

3. Uznesením sudcu pre prípravné konanie špecializovaného súdu č. k. 1Tp/10/2019 z 30. októbra 2019 bol sťažovateľ vzatý do väzby (ďalej len „uznesenie o vzatí do väzby“) z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku. Podľa § 80 ods. 1 písm. b)

a ods. 2 Trestného poriadku neprijal písomný sľub sťažovateľa a podľa § 80 ods. 1 písm. c) a ods. 2 Trestného poriadku väzbu sťažovateľa dohľadom probačného a mediačného úradníka nenahradil.

4. Dôvod kolúznei väzby videl sudca pre prípravné konanie hlavne v tom, že samotná trestná činnosť, ktorá je sťažovateľovi a ostatným obvineným kladená za vinu, má kolúzny charakter a vznikla potreba opätovného vypočutia svedkov po vznesení obvinenia (bez špecifikácie mien konkrétnych svedkov), pričom konkrétne zdôraznil potrebu výsluchu P. K.

5. Poukázal na praktiky zločineckej skupiny, z ktorých má hroziť reálna obava pôsobenia najmä na spolupracujúcich svedkov alebo spolupracujúcich obvinených a iných svedkov, ktorí by mohli obvinených z trestnej činnosti usvedčovať (opäť bez odkazu na mená konkrétnych svedkov). K dôvodom preventívnej väzby uviedol, že práve v spôsobe vykonania skutkov, pre ktoré bolo vznesené obvinenie, ide o kumuláciu väzobných dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku, pričom poukázal na skutky v bodoch 4 a 6 uznesenia o vznesení obvinenia. V ďalšom odkázal na návrh prokurátora špecializovaného súdu na vzatie do väzby, z ktorého vo vzťahu ku sťažovateľovi vyplýva to, že v bode 6 uznesenia o vznesení obvinenia je mu kladené za vinu, že sa mal dopustiť obzvlášť závažného zločinu vydierania podľa § 189 ods. 1 a 2 písm. c) a ods. 4 písm. c) Trestného zákona s poukazom na § 140 písm. a) a na § 141 písm. a) Trestného zákona.

6. Sťažovateľ sa žiadosťou zo 17. júna 2020 domáhal prepustenia z väzby na slobodu, ktorú upresnil pri svojom výsluchu pri rozhodovaní o jeho žiadosti o prepustenie z väzby, pričom v podstatnom žiadal, aby súd preskúmateľným spôsobom uviedol, ktoré konkrétne konanie obvineného sťažovateľa popisované týmito osobami, prípadne aj inými osobami vypočutými v rámci trestného konania, napĺňa skutkovú podstatu trestného činu vydierania podľa § 189 ods. 1 a 2 písm. c) a ods. 4 písm. c) Trestného zákona a trestného činu krivej výpovede podľa § 346 ods. 1 a 3 písm. b) Trestného zákona. Zároveň žiadal, aby súd uviedol, ktorú konkrétnu povinnosť obhajcu porušil, či je možné kvalifikovať odporúčanie obhajcu popierať spáchanie skutku ako trestný čin krivej výpovede, navádzanie na krivú výpoveď, marenie spravodlivosti alebo iný trestný čin, a to aj v prípade, ak je klient vinný a obhajca má o tom vedomosť, ktoré konkrétne osoby okrem svojho klienta mal v konaní sp. zn. 3T/73/2020 Okresný súd Dunajská Streda chrániť a akým spôsobom, ktoré konkrétne osoby okrem svojho klienta mal v konaní sp. zn. 2T/316/2009 Okresný súd Považská Bystrica chrániť a akým spôsobom, ktoré konkrétne osoby okrem svojho klienta mal v konaní ČVS: PPZ-721/NKA-FP-ZA-2013 Národnej kriminálnej agentúry, expozitúry Západ chrániť a akým spôsobom, ďalej, aby súd uviedol presvedčivé dôvody, pre ktoré je obava z kolúzneho a pokračovacieho správania u neho podstatne vyššia ako u ostatných neväzobne stíhaných osôb, hoci sú obvinení z rovnako závažných trestných činov. Tiež žiadal, aby súd uviedol presvedčivé dôvody, ktoré z hľadiska hmotnoprávnej kvalifikácie konania obvineného odlišujú jeho konanie od konania ostatných advokátov zastupujúcich údajných členov skupiny v rovnakom období v rovnakých trestných veciach, uviedol, či doterajšie vykonanie viac ako stovky výsluchov svedkov a obvinených a viac ako 8 mesiacov trvajúce vyšetrovanie malo alebo nemalo vplyv na oslabenie dôvodov kolúznei väzby a v čom vidí súd reálnu obavu z ovplyvňovania, ktorých konkrétnych osôb, uviedol konkrétne okolnosti vedúce súd k obave z pokračovania v trestnej činnosti, konkrétne akej trestnej činnosti.

7. Sudca špecializovaného súdu uznesením č. k. 1Tp/10/2019 z 15. júla 2020 (ďalej len „uznesenie špecializovaného súdu“) žiadosť sťažovateľa zamietol, nenahradil väzbu sťažovateľa dohľadom probačného a mediačného úradníka, neprijal písomný sľub sťažovateľa

ako náhradu za väzbu a neprijal návrh sťažovateľa na nahradenie väzby zložením peňažnej záruky.

8. Z uznesenia špecializovaného súdu vyplýva, že stav veci sa prebiehajúcim dokazovaním nezmenil v prospech sťažovateľa, pričom zdôraznil, že to sa vzťahuje najmä na konanie uvedené v bode 6 uznesenia o vznesení obvinenia. Citoval z výpovedí svedkov, resp. spoluobvinených, a skonštatoval, že u sťažovateľa nepominuli ani dôvody väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku a výpovede sú ukážkovým príkladom skutočností, na ktorých je reálne založená dôvodnosť väzby obvineného z dôvodov uvedených v § 71 písm. b) a c) Trestného poriadku. Výpovede podľa špecializovaného súdu potvrdzujú nielen prepojenie obvineného R. na najvyššie zložky zločineckej skupiny „T.“, ale potvrdzujú aj to, že vôľu týchto zložiek prenášal obvinený R. na najnižšie postavených členov skupiny, aby títo v žiadnom prípade nešli vypovedať, čo sa niekoľkokrát obvinenému R. aj podarilo, teda presvedčiť a zastaviť konkrétnych členov skupiny v tom, aby na políciu naozaj vypovedať išli. Toto sa v žiadnom prípade nedá hodnotiť ako vykonávanie advokátskej činnosti, ale ako ochrana vyššie postavených členov zločineckej skupiny pred prípadným hroziacim trestným postihom. Je preto stále reálna dôvodná obava, že menovaní obvinení v prípade ich prepustenia z väzby na slobodu by mohli pokračovať v páchaní tej trestnej činnosti, za ktorú im bolo vznesené obvinenie. Dôvodnosť obáv v prípade obvineného R. podľa ŠTS nie je zásadným spôsobom oslabená ani argumentom, že stíhané skutky boli dokonané a nieto v čom pokračovať, a ani ak by R. prerušil výkon advokátskej činnosti.

9. K možnosti nahradenia väzby procesnými inštitútmi podľa § 80 až § 82 Trestného poriadku súd skonštatoval, že neboli zistené výnimočné okolnosti prípadu, ktoré by bolo možné hodnotiť v prospech obvinených, čo by mohlo viesť k nahradeniu ich väzby dohľadom probačného a mediálneho úradníka. Poukázal na to, že podľa § 80 ods. 2 Trestného poriadku iba existencia výnimočných okolností prípadu umožňuje v prípade stíhania za obzvlášť závažný zločin nahradenie väzby písomným sľubom alebo dohľadom probačného a mediálneho úradníka nad obvinenými.

10. Proti uzneseniu špecializovaného súdu podal sťažovateľ sťažnosť, ktorú odôvodnil nesprávnosťou záverov ohľadom hodnotenia dôkazov, pochybením pri zámene výsluchov, absenciou konkrétnych dôvodov kolúznej a preventívnej väzby, porušením základných zásad trestného konania a práv obvineného, tiež nesprávnymi úvahami o konštatovanej neexistencii výnimočných okolností prípadu pre nahradenie väzby. Sťažovateľ namietal aj právnu kvalifikáciu skutku v bode 6 uznesenia o vznesení obvinenia.

11. Najvyšší súd sťažnosť sťažovateľa napadnutým uznesením zamietol. Uznesenie najvyššieho súdu je pomerne rozsiahle, obsahuje desiatky strán, pričom prevažná časť odôvodnenia tvorí obsah uznesenia špecializovaného súdu, obsah sťažnosti podanej sťažovateľom a právne východiská vo vzťahu k preventívnej a kolúznej väzbe. Z časti uznesenia týkajúcej sa samotných dôvodov väzby vyplýva, že najvyšší súd za relevantné dôvody väzby považoval rovnaké skutočnosti, ktoré boli dôvodom na vzatie sťažovateľa do väzby.

12. Sťažovateľ v podanej ústavnej sťažnosti stručne opísal obsah svojich námietok voči trvaníu väzby, ktoré vzniesol v žiadosti o prepustenie z väzby, počas výsluchu pred špecializovaným súdom 15. júla 2020 a v sťažnosti proti napadnutému rozhodnutiu špecializovaného súdu. Argumentácia sťažovateľa je v podstatnom rozdelená do preukázania dvoch procesných okolností: a) relevantnosť vznesených väzobných námietok v konaní pred orgánmi verejnej

moci, b) absencia odôvodnenia napadnutých uznesení. Väčšia časť námietok sťažovateľa smerovala proti materiálnym dôvodom väzby a menšia časť proti dôvodom procesným.

13. Námietkami smerujúcimi proti materiálnym dôvodom väzby sťažovateľ poukazoval na: „objektívny skutkový stav trestných konaní, počas ktorých sa mal dopustiť trestnej činnosti, ktorý je podľa neho celkom zjavne v rozpore s obvinením, celkom zjavné nebola naplnená skutková podstata trestného činu členstva v zločineckej skupine, vydierania a krivej výpovede, celkom zjavne je podľa sťažovateľa aj nesprávne právne kvalifikovaný skutok uvedený v obvinení pod bodom 6 (vydieranie). Za relevantné označil postavenie obhajcu v trestnom konaní a iné.“

14. Pri procesných dôvodoch väzby sťažovateľ konkretizoval námietky, ktorými poukazoval na: „porušenie práva na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia, na porušenie zásady dvojinstančnosti konania, neuvedenie dôvodov, pre ktoré je obava z kolúzneho a pokračovacieho správania u sťažovateľa podstatne vyššia ako u ostatných neväzobne stíhaných osôb, nepreskúmanie oslabenia dôvodov kolúznej väzby v dôsledku postupu vyšetrovania a iné.“

15. Podľa sťažovateľa jeho obvinenie a väzobné dôvody sú všeobecné, nekonkrétne, neurčité, založené na výpovediach spolupracujúcich osôb, navyše výpovediach, ktoré ani v najhoršom prípade nepreukazujú dôvodnosť právnej kvalifikácie minimálne trestného činu vydierania a členstva v zločineckej skupine. Z toho dôvodu sťažovateľ žiadal predloženie konkrétnych trestných spisov a namietal jednotlivé obvinenia, a to predovšetkým tie najzávažnejšie, že mal postupovať v rozpore so záujmami klientov, že mal chrániť iných členov skupiny na úkor svojich klientov a že mal ovplyvňovať výsledok trestných konaní.

16. Sťažovateľ ďalej v ústavnej sťažnosti uvádza, že už v čase vznesenia obvinenia (a ani po 9 mesiacoch vyšetrovania) nebol vykonaný jediný dôkaz, ktorý by ho usvedčoval z naplnenia skutkovej podstaty trestného činu vydierania, a to použitia násillia, hrozby násillia alebo inej ťažkej ujmy. Sťažovateľ tiež argumentuje, že práve obvinenie z trestného činu vydierania (v prípade sťažovateľa kvalifikovaný ako obzvlášť závažný zločin, pozn.) malo za následok zásadné sťaženie jeho prepustenia z väzby. Uviedol, že materiálny dôvod väzby chýba nielen vtedy, ak sa javí, že obvinený sa skutku nedopustil, ale aj vtedy, ak sa javí, že takýto skutok nie je správne kvalifikovaný. Právna kvalifikácia skutku je podstatnou podmienkou nielen zákonnosti obvinenia, ale aj zákonnosti väzby. Osobitne to platí za situácie, ak celkom zjavná nesprávnosť má za následok tzv. nadkvalifikovanie skutku, a tým podstatné sťaženie možnosti prepustenia obvineného z väzby.

17. Sťažovateľ poukázal aj na relevantnosť vznesenia tzv. profesných námietok voči obvineniu. Tieto mali spočívať v ochrane slobodného výkonu advokácie, keď tvrdil, že ako obhajca nemá žiadne právo nútiť svojich klientov, nielen aby sa priznali k trestnej činnosti orgánom verejnej moci, ale ani k tomu, aby sa priznali svojmu obhajcovi. Sťažovateľ sa tiež bránil voči obvineniu z členstva v zločineckej skupine tvrdením, že v prípade spáchania trestného činu viacerými osobami ako organizovanej štruktúry je vždy nepriznanie jedného člena na prospech ostatným členom. Ak však advokát po dohode s klientom použije takúto obrannú stratégiu alebo ju aj klientovi priamo odporučí, je proti všetkej logike, aby sa tým stal sám členom takejto skupiny.

18. V podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľ tiež poukazuje na to, že špecializovaný súd v napadnutom rozhodnutí nedal odpoveď na žiadnu ním vznesenú väzobnú námietku a „doslovný prepis výpovedí svedkov“ nepovažuje sťažovateľ za riadne odôvodnenie napadnutého rozhodnutia. Sťažovateľ špecializovanému súdu vyčíta, že ani len náznakom

neuviedol, z ktorého konkrétneho vykonaného dôkazu vyplýva to najhlavnejšie – a to, že sa sťažovateľ voči poškodenému K. mal dopustiť násilia, hrozby násilím alebo inej ťažkej ujmy, čo je základný kvalifikačný znak trestného činu vydierania. Rovnako tak sa podľa neho súd nevyjadril k správnosti/nesprávnosti právnej kvalifikácie ostatných dvoch trestných činov. Súd mal úplne ignorovať obranu sťažovateľa a poukazujúcu na konkrétny spisový materiál, procesné postavenie sťažovateľových klientov, ich záujmy a obhajobu ich záujmov sťažovateľom konkrétnymi procesnými úkonmi. Súd mal tiež rovnako ignorovať z väčšej časti všetky procesné námietky vo vzťahu k ďalšiemu trvaníu väzby, osobitne oslabeniu väzobných dôvodov v dôsledku plynutia času.

19. Pochybenia sťažovateľ nachádza aj v napadnutom rozhodnutí najvyššieho súdu, ktoré vidí v tom, že najvyšší súd odkázal na odôvodnenie napadnutého rozhodnutia špecializovaného súdu, ktoré však podľa názoru sťažovateľa de facto neexistuje. Argumentuje, že mu nemožno uprieť právo na to, aby sa aspoň z jedného rozhodnutia dozvedel dôvody, pre ktoré súdy jeho konkretizované väzobné námietky neuznali za dôvodné.

20. Podľa názoru sťažovateľa ak napádal, že vykonané dokazovanie nepreukázalo naplnenie konkrétneho kvalifikačného znaku trestného činu vydierania, teda hrozby násilím alebo inou ťažkou ujmov, potom súd v konaní o dôvodnosť väzby jednoducho musí poukázať na konkrétny dôkaz, ktorý toto tvrdenie sťažovateľa vyvracia. Pričom obdobne musí pristupovať aj k ďalším námietkam. Len takýto postup spĺňa kritériá zákonného a ústavne konformného postupu pri dohliadaní nad zákonnosťou väzby.

21. V závere sťažovateľ žiada, aby sa ústavný súd oboznámil s väzobnými námietkami sťažovateľa vznesenými v konaní o jeho žiadosti o prepustenie z väzby a s odôvodnením napadnutých rozhodnutí a na základe tohto prieskumu a v súlade s vlastnou nálezovou činnosťou posúdil, či z rozhodnutí súdov je zrejmé, ako sa súdy so vznesenou argumentáciou sťažovateľa vysporiadali, prípadne, či je z nich zrejмый dôvod, pre ktorý sa s ňou nevysporiadali, a či bolo týmito rozhodnutiami zachované právo sťažovateľa na odôvodnenie súdneho rozhodnutia tak, ako to má na mysli ústava a dohovor v článkoch citovaných v jeho sťažnosti.

II.

22. K prijatiu ústavnej sťažnosti sa vyjadril listom č. k. KP 3/2021-81 z 1. marca 2021 najvyšší súd ako odporca prostredníctvom podpredsedníčky súdu a predsedníčky senátu. Podpredsedníčka súdu k ústavnej sťažnosti uviedla, že namietané porušenie procesných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru je súčasťou rozhodovania vo veci samej a nie je súčasťou rozhodovania o väzbe. Predmetné práva zo strany najvyššieho súdu tak nemohli byť porušené.

23. Predsedníčka senátu vo svojom prípise zdôraznila judikatúru ústavného súdu k väzobnému stíhaniu (III. ÚS 296/2016 a tam precizované pravidlá), na ktoré odkazuje aj napadnuté uznesenie najvyššieho súdu. Poukázala na prístup ústavného súdu voči všeobecným súdom, ďalej na to, že vo väzobných veciach konanie pred prvostupňovým a nadriadeným súdom predstavuje jeden celok a v zásade stačí, ak na sťažovateľove otázky poskytne odpoveď nadriadený (teda najvyšší) súd. Podľa jej názoru najvyšší súd podrobne zdôvodnil svoj záver o dôvodnosti ponechania sťažovateľa vo väzbe, čím mu poskytol odpovede na jeho právne a faktické námietky. Ďalej predsedníčka uviedla, že ústavná sťažnosť smeruje vo svojej podstate k nesúhlasu obvineného s priebežným vyhodnocovaním dokazovania, pričom upozornila, že takéto argumenty sa netýkajú aspektov rozhodovania o väzbe. Najvyšší

súd preto ústavnému súdu navrhol, aby ústavnú sťažnosť odmietol, pričom netrvá na ústnom pojednávaní sťažnosti.

24. Špecializovaný súd sa k ústavnej sťažnosti nevyjadril.

25. Sťažovateľ v úvode repliky uviedol, že na svojej ústavnej sťažnosti zotrúva v plnom rozsahu. Vo vzťahu k vyjadreniu podpredsedníčky najvyššieho súdu sťažovateľ uviedol, že jej názor je skôr akademický ako reálny a nemal by mať dopad na úspech ústavnej sťažnosti. V ďalšej časti repliky sťažovateľ polemizuje s názorom o konzumovaní prípadného porušenia práva na obhajobu konštatovaním porušenia osobnej slobody podľa čl. 17 ústavy. K vyjadreniu predsedníčky senátu sťažovateľ uviedol, že je skôr sumárom pôvodného rozhodnutia ako relevantnou argumentáciou v konaní pred ústavným súdom. Dal do pozornosti omylnosť najvyššieho súdu in genere a in specie, poukázal na skutočnosť nevyvedenia správnych dôsledkov z dĺžky trvania väzby, rôzne procesnoprávne pochybenia špecializovaného súdu a najvyššieho súdu, ktorých sa mali dopustiť (predovšetkým nevysporiadanie sa s argumentmi a dôkazmi sťažovateľa). Vytkol nesprávne používanie judikatúry ústavného súdu. V záverečnej časti sťažovateľ vyzval ústavný súd nastaviť mantinely pre väzobné stíhanie.

26. K ústavnej sťažnosti ako amicus curiae zaslala svoje vyjadrenie z 12. novembra 2020 Slovenská advokátska komora (ďalej len „SAK“). V ňom tvrdí, že trestnoprávna kvalifikácia niektorých skutkov, z ktorých je sťažovateľ obvinený, znižuje efektivitu poskytovanej právnej pomoci klientom počas trestného konania, pretože sa obvinenie týka obsahu právnej pomoci. Je toho názoru, že obsah právneho poradenstva je podmienkou vylučujúcou protiprávnosť konania podľa § 28 ods. 1 Trestného zákona. Ďalej uvádza, že zákaz poradenstva smerujúceho k popretiu viny likviduje rovnosť zbraní, pričom akcentuje snahu advokáta chrániť svojho klienta, ktorý môže spočívať v sťažení orgánom činných v trestnom konaní vyšetriť skutok alebo potrestať páchatel'a. Orgány činné v trestnom konaní nemôžu posudzovať kvalifikovanosť právnej služby, čo by v prípade, že by k tomu dochádzalo, mohlo viesť až k strachu advokátov poskytovať právne služby v trestnom konaní. Advokát nemá podľa komory povinnosť zisťovať materiálnu pravdu skutku. Komora vyzvala súd, aby aspekty súdnej ochrany práva posúdil aj v kontexte pôsobenia advokátov v trestnom konaní.

27. Ústavný súd sa v záujme vyváženia právneho diskurzu rozhodol osloviť antagonistickú inštitúciu k SAK. Keďže v obdobných veciach návrh na vzatie do väzby podáva a vyšetrovanie dozoruje Úrad špeciálnej prokuratúry, požiadal o stanovisko k listu SAK ako amicus curiae špeciálneho prokurátora, ktorý vo svojom vyjadrení z 20. apríla 2021 (doručené ústavnému súdu 26. apríla 2021) uviedol: „V predmetnej písomnosti síce SAK má minimálne navonok snahu pôsobiť ako orgán záujmovej samosprávy, ktorý rešpektuje výkon vecnej pôsobnosti orgánov štátnej moci, predovšetkým súdov, avšak zo samotného obsahu je evidentné, že si neobjektívnym až nekritickým spôsobom osvojuje jednotlivé obhajobné tvrdenia obvineného M. R. Je minimálne pozoruhodné, že SAK sa iniciatívne a bez akéhokoľvek bližšieho oboznámenia s obsahom rozsiahleho spisového materiálu, ale predovšetkým bez poznania obsahu doposiaľ vykonaných dôkazov svedčiacich v neprospech R., vyjadruje k skutkovým okolnostiam a ich právnemu posudzovaniu v trestnej veci menovaného. Takéto konanie je v naznačenom kontexte logicky vysvetliteľné jedine tým, že spomínaná inštitúcia záujmovej samosprávy si bez bližšieho poznania rozhodujúcich faktov bráni svojho člena (advokáta), a to najmä preto, že trestná činnosť, ktorá sa obvinenému R. kladie za vinu, je úzko prepojená s výkonom jeho advokátskej činnosti, za ktorú sa aj obvinený snaží zakryť svoje protiprávne konanie. Uvedené prejavy a vstup SAK aj do konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky, kde v samotnom obsahu nesúvisle, ale najmä vytrhnutím určitých

skutočností z celého kontextu - poukazom na to, že orgány činné v trestnom konaní nechápu pracovnú náplň trestných advokátov (obhajcov) - evokuje značnú účelovosť postupu danej inštitúcie, ako aj jej zjavnú zaujatosť.“

III.

28. Ústavný súd v úvode právneho posúdenia veci poukazuje na čl. 17 ústavy, z ktorého vyplýva neodmysliteľná súvislosť medzi väzobným dôvodom uvedeným v zákone a rozhodnutím sudcu alebo súdu, a to nielen pri rozhodnutiach o vzatí do väzby, ale aj počas ďalšieho trvania väzby. Zákonnosť väzby je zároveň determinovaná aj skutkovými okolnosťami, ktoré by svojou podstatou mali dať ratio decidendi (nosné dôvody) na uplatnenie vhodného zákonného ustanovenia. S touto konštatáciou úzko súvisí aj obsah základných práv vyplývajúcich z čl. 17 ods. 1, 2, 3 a 5 ústavy, ktorého súčasťou je aj oprávnenie konkrétnej osoby na preskúmanie okolností svedčiacich pre a proti väzbe, ale zároveň aj povinnosť súdu rozhodnúť na základe **konkrétnych skutočností**, a nie na základe abstraktnej úvahy (m. m. III. ÚS 271/07, III. ÚS 177/08, III. ÚS 285/2010, IV. ÚS 301/2011).

29. Väzba je jedným z najzávažnejších zásahov do osobnej slobody a do práv obvineného. Vzhľadom na túto závažnosť vyžaduje po celý čas súdnu kontrolu jej ústavnosti a zákonnosti (III. ÚS 26/01). Je výsostným právom, ale aj povinnosťou všeobecného súdu dbať o to, aby **doba väzby obvineného neprekročila nevyhnutnú hranicu**. Na tento účel patrí všeobecnému súdu skúmať všetky okolnosti spôsobilé vyvrátiť alebo potvrdiť existenciu skutočného verejného záujmu odôvodňujúceho so zreteľom na prezumpciu neviny výnimku z pravidla rešpektovania osobnej slobody a uviesť ich v rozhodnutiach o väzbe. Ústavný súd už vo viacerých svojich rozhodnutiach zdôraznil, že jeho právomoc na rozhodovanie vo väzobných veciach predpokladá výlučne skúmanie toho, či sa v konaní pred väzobnými súdmi dodržali ústavno-procesné princípy takého obmedzenia osobnej slobody, akým je väzba obvineného (I. ÚS 147/09, II. ÚS 94/2012).

30. V prípade dlhšie trvajúcej väzby pre oprávnenosť jej ďalšieho trvania musia byť splnené štyri podmienky. Po formálnej stránke musí existovať uznesenie o vznesení obvinenia, po materiálnej stránke sa vyžaduje existencia kvalifikovaného podozrenia zo spáchania skutku, pre ktorý je vznesené obvinenie, musí existovať niektorý z väzobných dôvodov podľa § 71 ods. 1 Trestného poriadku a napokon musí byť splnená podmienka, aby orgány činné v trestnom konaní vo veci samej postupovali s osobitnou starostlivosťou a urýchlením (I. ÚS 100/04).

31. Otázka, či je väzba zákonná, má byť vyriešená nielen s poukazom na vnútroštátny zákon, ale aj na znenie dohovoru, všeobecné zásady v ňom obsiahnuté a účel obmedzení, ktoré pripúšťa čl. 5 ods. 1 dohovoru. V zmysle čl. 5 ods. 4 dohovoru je osoba vo väzbe oprávnená na preskúmanie procesných a hmotných podmienok, ktoré sú podstatné pre „zákonnosť“ tejto väzby v zmysle dohovoru (napr. rozsudok vo veci Brogan and Others v. Anglicko z 29. 11. 1988, séria A, č. 154-B, bod 65; a už citovaný rozsudok vo veci Jecius v. Litva, bod 100).

32. Požiadavka preskúmania hmotných podmienok („substantive requirement“) znamená povinnosť preskúmať okolnosti svedčiace pre a proti väzbe a s poukazom na právne kritériá rozhodnúť, či sú dané dôvody opodstatňujúce väzbu, ako aj prepustiť osobu na slobodu, pokiaľ také dôvody neexistujú (napr. rozsudok vo veci Schiesser v. Švajčiarsko zo 4. 12. 1979, séria A, č. 34, bod 31). Táto povinnosť zahŕňa aj preskúmanie odôvodnenosti podozrenia zo spáchania trestného činu, na základe ktorého došlo k zadržaniu, a preskúmanie, či zadržanie a následná

väzba sledujú legitímny účel (Ilijkov v. Bulharsko, rozsudok z 26. 7. 2001, bod 94). Odôvodnenosť podozrenia predpokladá existenciu skutočností alebo informácií, ktoré objektívnemu pozorovateľovi umožnia urobiť záver, že daná osoba mohla spáchať trestný čin (Michalko v. Slovenská republika, rozsudok z 21. 12. 2010, body 112 a 113). Konanie musí vykazovať znaky, ktoré v danom čase podľa platného vnútroštátneho práva napĺňa skutkovú podstatu trestného činu (rozhodnutie Lukanov v. Bulharsko z 20. 3. 1997), a musí byť jasné, o aký konkrétny trestný čin ide [rozhodnutie vo veci Berktaý c. Turecko z 1. 3. 2001 (IV. ÚS 494/2013)] (nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 38/01 z 11. októbra 2001).

33. Obsahom základného práva podľa čl. 17 ods. 5 ústavy je aj oprávnenie trestne sťahanej osoby, aby súd rozhodujúci o jej väzbe skúmal významné skutočnosti pre a proti väzbe vrátane možnosti nahradiť ju zárukou, sľubom alebo peňažnou zárukou, pričom ak sa rozhodne trestne sťahajú osobu do väzby vziať alebo ju v nej ďalej držať, aby boli takéto rozhodnutia založené na konkrétnych skutočnostiach, a nie na abstraktnej úvahe (III. ÚS 38/01).

34. V momente vzatia do väzby je možné vzhľadom na organizovaný a skupinový charakter trestnej činnosti akceptovať aj spoločné odôvodnenie väzby všetkých obvinených. Pri predlžovaní väzby po šiestich mesiacoch však už takéto prístup nie je ústavne akceptovateľný (III. ÚS 220/04 z 11. januára 2005).

35. Existencia dôvodného podozrenia, že obvinená osoba spáchala trestný čin, je podmienkou sine qua non regulárnosti vzatia a držania vo väzbe. Aby bolo možné obvineného vziať do väzby, musí okrem formálnych náležitostí existovať aj tzv. dvojité materiálne predpoklad vzatia do väzby, a to dôvodnosť obvinenia a dôvodnosť väzby.

36. Súd rozhodujúci o väzbe je povinný dôsledne sa zaoberať otázkou dôvodnosti vzneseného obvinenia, a to vrátane preskúmania vzneseného obvinenia zo spáchania skutku obvineným podľa kvalifikovanej skutkovej podstaty. Zároveň je súd rozhodujúci o väzbe povinný preskúmať, či vedeniu trestného stíhania nebránia zákonné prekážky, a to vrátane premlčania trestného stíhania.

37. Súd rozhodujúci o väzbe je povinný vysporiadať sa s otázkou, či zadokumentované dôkazy racionálne odôvodňujú kvalifikáciu skutku a či posudzovanie skutku podľa kvalifikovanej skutkovej podstaty nebolo vedené len na účely bez primeraných dôvodov zvýšiť závažnosť predmetného skutku tak, aby sa na tento skutok nevzťahovalo premlčanie (III. ÚS 29/2015 z 18. februára 2015).

38. Sťažovateľ v podstatnom v ústavnej sťažnosti poukazuje na to, že najvyšší súd sa nevysporiadal so žiadosťou z jeho námietok, že odkazuje na odôvodnenie uznesenia sudcu špecializovaného súdu, ktoré neexistuje, poukazuje na nesprávnu právnu kvalifikáciu skutkov a na neexistenciu dôvodov kolúzne a preventívnej väzby, nebola mu daná odpoveď na otázku, z akých dôkazov vyplýva, že sa mal dopustiť voči poškodenému K. násilia, hrozby násilím alebo inej ťažkej ujmy, čo je základný kvalifikačný znak trestného činu vydierania, poukazuje tiež na to, že sa nemohol dopustiť trestných činov, pre ktoré mu bolo vznesené obvinenie, pretože išlo o činnosť advokáta.

III.1. K dôvodom kolúzne väzby:

39. Ústavný súd v celom rozsahu súhlasí s teoreticko-právnymi úvahami najvyššieho súdu, podporenými i judikatúrou ústavného súdu o tom, že rozhodovanie prvostupňového a druhostupňového súdu tvoria jeden celok a z neho je potrebné pre posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti vychádzať. Keďže sťažovateľ v sťažnosti proti uzneseniu špecializovaného súdu napáda nedostatky týkajúce sa špecifikácie konkrétnych svedkov, na ktorých by mal

pôsobit', ako predpoklad ďalšieho trvania kolúznej väzby, ústavný súd sa zamerlal na preskúmanie toho, ako sa s touto časťou žiadosti o prepustenie z väzby vysporiadal špecializovaný súd. Po preskúmaní uznesenia špecializovaného súdu však ústavný súd musí skonštatovať, že ani v jeho odôvodnení sa odpoveď na túto konkrétnu a podstatnú námietku sťažovateľa nenachádza. Z uznesenia špecializovaného súdu vyplýva iba tá skutočnosť, že dôvodom kolúznej väzby je samotné kolúzne správanie sťažovateľa, ktoré tvorí skutok, pre ktorý mu bolo vznesené obvinenie.

40. Teda napriek správnosti teoretických úvah najvyššieho súdu ústavný súd konštatuje, že na tieto úvahy už nenadväzujú konkrétne skutočnosti, ktoré by v uzneseniach všeobecných súdov mali byť obsiahnuté v takom rozsahu, ktoré by umožnili ústavnému súdu dospieť k záveru, že sťažovateľ na svoje relevantné otázky dostal takú odpoveď, ktorou by bolo naplnené jeho právo na riadne odôvodnenie a ktoré v prípade jeho nenaplnenia sa v prípade väzby automaticky pretavuje do porušenia práv podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy. Ústavný súd konštatuje, že orgány činné v trestnom konaní, resp. súdy musia byť schopné po 9 mesiacoch trvania kolúznej väzby uviesť mená konkrétnych osôb, proti ktorým by mohlo smerovať kolúzne správanie sťažovateľa. Iba tak je možné dospieť k záveru o existencii dôvodu ďalšieho trvania väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku. V kontexte takýchto nedostatkov v odôvodnení uznesenia špecializovaného súdu v spojení s uznesením najvyššieho súdu ústavnému súdu neostáva nič iné, iba konštatovať, že ak v nich nie je uvedený žiadny konkrétny dôvod kolúznej väzby (mená osôb, ktoré ešte vypočuté neboli), dôvody kolúznej väzby potom neexistujú.

41. Ústavný súd, parafrázujúc slová najvyššieho súdu, pripomína notorickú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), podľa ktorej čím dlhšie väzba trvá, tým súdy musia pre udržanie väzby vyžadovať splnenie vyššej miery podozrenia zo spáchanej trestnej činnosti, pretože postupom času prevažuje prezumpcia neviny a dôležitosť osobnej slobody nad záujmami štátu vyšetriť trestnú činnosť a postaviť obvineného pred súd (por. napr. rozsudok ESLP zo 6. 10. 2016 vo veci Strogan c. Ukrajina, sťažnosť č. 30198/11, bod 96).

42. Ak by ústavný súd pripustil výklad zvolený najvyšším súdom, že na kolúznu väzbu postačuje samotný fakt, že kolúzne správanie je obsiahnuté v skutku, ktorý je trestným činom, pre ktoré je proti obvinenému vedené trestné stíhanie, potom by bol daný kolúzny dôvod väzby pri takýchto druhoch trestných činov vždy, a to bez ohľadu na štádium trestného konania a bez ohľadu na to, že neexistujú žiadni svedkovia (napr. preto, že už boli vypočutí), voči ktorým by sa mohol sťažovateľ dopustiť kolúzneho správania. Takýto výklad by znamenal možnosť držať osoby obvinené z konkrétnych druhov trestných činov vo väzbe po akokoľvek dlhý čas a bez akýchkoľvek, na takýto osamotený dôvod, nadväzujúcich skutočností odvodňujúcich kolúznu väzbu. Určité špecifiká platia pri organizovanej skupine, pri ktorej je, ako správne konštatujú súdy, riziko kolúzie vysoké a charakter trestnej činnosti znamená veľa, no aj pri týchto vzťahoch je potrebné primerane uvedený štandard aplikovať.

III.2. K preventívnej väzbe:

43. K dôvodom preventívnej väzby najvyšší súd uviedol, že berie do úvahy osobu obvineného, charakter, závažnosť, sofistikovanosť a rozsiahlosť údajne páchanej trestnej činnosti, pričom dôvodnosť obavy konania predpokladaného v naposledy uvedenom ustanovení Trestného poriadku má naviac zvýrazňovať skutočnosť, že vo veci možno predpokladať zabezpečovanie ďalších dôkazov, najmä výpovedí svedkov, pričom tieto by v ďalšom konaní mohli objasniť

súvisiace i sporné skutočnosti, či už v prospech alebo v neprospech obvineného, nakoľko hodnotenie stupňa podozrenia je priamo úmerné všetkým okolnostiam i stavu konania a predpokladá existenciu faktorov alebo informácií, ktoré by objektívnemu pozorovateľovi umožnili úsudok o tom, že by konkrétna osoba mohla spáchať trestný čin, pričom takáto dôvodnosť závisí vždy od súhmu všetkých okolností konkrétneho prípadu (III. ÚS 447/2016). Zároveň najvyšší súd ohľadom prípadnej neexistencie väzobného dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku uviedol, že v súčasnom štádiu konania nemôže byť ani zmienky bez toho, aby súčasne súd konajúci a rozhodujúci o väzbe obvineného nekonštatoval obavu z naplnenia predpokladov obsiahnutých v označenom dôvode väzby a to najmä vo vzťahu k obvineným zjavne nie úplne presne uvádzanému bezúhonnému doterajšiemu spôsobu života, pričom najvyšší súd poukázal na to, že z uznesenia o vznesení obvinenia je zrejmé, že obvinenému sa kladie za vinu vo všeobecnosti protiprávne konanie zhruba od roku 2006.

44. K takto tvrdeným dôvodom preventívnej väzby je však potrebné uviesť najmä to, čo už bolo povedané o zrejme nadkvalifikácii skutku, resp. nesprávnej kvalifikácii skutku v bode 6 uznesenia o vznesení obvinenia, čo tvrdenia o závažnosti konania vážne relativizujú. Ústavný súd zdôrazňuje, že to bolo práve obvinenie z obzvlášť závažného zločinu vydierania, ktoré bolo podľa návrhu prokurátora zdôrazňované ako dôvod väzby sťažovateľa. Taktiež špecializovaný súd v uznesení uviedol, že dôvodom ďalšieho trvania preventívnej väzby je, že sa stav vecí prebiehajúcim dokazovaním v prospech sťažovateľa nezmenil, pričom toto tvrdenie sa vzťahuje najmä na konanie uvedené v bode 6 uznesenia o vznesení obvinenia (obvinenie pre obzvlášť závažný zločin vydierania). Dôvody spočívajúce v ďalšom dokazovaní, ktoré majú potvrdiť dôvodnosť trestného stíhania, nie sú samy osebe dôvodom na trvanie preventívnej väzby. Ku dôvodnosti podozrenia zo spáchania trestného činu musia pristúpiť skutočnosti ďalšie, z ktorých je možné vyvodit' pravdepodobnosť, že obvinený bude v trestnej činnosti pokračovať. Avšak takéto skutočnosti v uznesení najvyššieho súdu, resp. špecializovaného súdu absentujú. Pokiaľ najvyšší súd tvrdí, že u sťažovateľa nejde o osobu bezúhonnú, potom sa žiada uviesť, že bezúhonnosť najvyšší súd nevidí v osobe sťažovateľa a v jeho živote mimo páchania trestnej činnosti, ale zase iba v tom, že obvinený mal páchať trestnú činnosť, pre ktorú je vo väzbe. Takéto chápanie bezúhonnosti však pre účely väzby nie je prijateľné. Nie je ani zrejmé, čo mal najvyšší súd na mysli, ak uvádza, že prihliadal i na osobu sťažovateľa, ak ďalej túto svoju myšlienku vôbec nerozvádza.

45. Z uznesenia špecializovaného súdu a následne aj z uznesenia najvyššieho súdu možno zistiť iba tú skutočnosť, že dôvodom preventívnej väzby je iba samotné podozrenie zo spáchania trestných činov, pre ktoré mu bolo vznesené obvinenie.

46. Avšak, ako to už ústavný súd skonštatoval pri hodnotení dôvodov kolúznei väzby, pri takomto výklade dôvodnosti väzby by každý obvinený z určitých druhov trestných činov bol do väzby vzatý a z väzby ako fakultatívnej možnosti by sa stala väzba obligatórna.

47. Ústavný súd v závere k dôvodom preventívnej väzby u sťažovateľa pripomína svoju judikatúru, podľa ktorej ani druh, charakter, rozsah či závažnosť trestnej činnosti nemôžu byť dôvodom preventívnej väzby na účel § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, pokiaľ nie je naplnená dispozícia tejto právnej normy. Dispozícia právnej normy musí byť navyše vykladaná doslovne alebo zužujúco, pretože v trestnom práve nie je možné právne normy vykladať extenzívne, a už vôbec nie v neprospech obvineného (por. II. ÚS 792/2014 body 13.8 až 14). Preto, ak neexistujú konkrétne skutočnosti, ktoré odôvodňujú dôvodnú obavu, že sťažovateľ bude pokračovať v trestnej činnosti, potom dôvod preventívnej väzby nie je daný. Ústavný súd aj v súvislosti s dôvodmi, o ktoré oprel najvyšší súd potvrdzujúci

výrok uznesenia špecializovaného súdu o existencii dôvodov preventívnej väzby, opätovne konštatuje, že napriek rozsiahlosti jeho uznesenia absentujú konkrétne dôvody preventívnej väzby.

III.3. Nesprávna právna kvalifikácia skutku v bode 6 uznesenia o vznesení obvinenia:

48. K námietke sťažovateľa, že došlo k nesprávnej právnej kvalifikácii skutku v bode 6 uznesenia o vznesení obvinenia ako **obzvlášť závažného zločinu vydierania** podľa § 189 ods. 1 a 2 písm. c) a ods. 4 písm. c) s poukazom na § 140 písm. a) Trestného zákona a § 141 písm. a) Trestného zákona, keďže v zmysle uznesenia o vznesení obvinenia nie je členom skupiny „T.“, ale iba osobou činnou pre skupinu, najvyšší súd uviedol: „... ak sa obvinený domáha zmeny právnej kvalifikácie v tom zmysle, že mu ďalej nebude kladené za vinu spáchanie obzvlášť závažného zločinu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona, ide zo strany obvineného znova o opomenutie toho, že ťažisko dokazovania sa v trestnom konaní uskutočňuje pred súdom a nie pred orgánmi činnými v trestnom konaní. Okrem toho, takto formulovaný záver neodráža reálny stav veci, nakoľko ako už podrobne uviedol sudca pre prípravné konanie v sťažnosťou napadnutom uznesení, priebežne vykonávaným dokazovaním sa skutočnosti o údajne páchanej trestnej činnosti označenu zločineckou skupinou nepochybné potvrdzujú, o čom ostatne výrazne svedčí výpoveď svedka K. z 11. júna 2020, ktorý pomerne detailne vypovedal k tomu ako mal obvinený M. R. pôsobiť na členov skupiny v tom zmysle, či vôbec môžu vypovedať pred OČTK, čo zhodne potvrdil vo výpovedi z 26. júna 2020 aj svedok B.“

49. K takto formulovanému vysporiadaniu sa najvyšším súdom s námietkou sťažovateľa o nesprávnej právnej kvalifikácii skutku v bode 6 uznesenia o vznesení obvinenia ústavný súd najprv musí poznamenať, že sťažovateľ v sťažnosti proti uzneseniu špecializovaného súdu neuvádza, že sa domáha toho, aby mu ďalej nebolo kladené za vinu spáchanie obzvlášť závažného zločinu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona, ako to tvrdí najvyšší súd. Takéto tvrdenie nezodpovedá obsahu sťažnosti sťažovateľa a je aj v rozpore so samotným uznesením o vznesení obvinenia. **Sťažovateľovi obvinenie pre obzvlášť závažný zločin podľa § 296 Trestného poriadku vznesené nebolo.** V bode 1 uznesenia o vznesení obvinenia mu bolo vznesené obvinenie pre **zločin** podľa § 296 Trestného zákona. Navyše, sťažovateľ ani nenapáda nesprávnu právnu kvalifikáciu skutku podľa bodu 1 uznesenia o vznesení obvinenia, ale podľa bodu 6 uznesenia o vznesení obvinenia.

50. Teda nielenže najvyšší súd nesprávne tvrdí, že s nesprávnu právnu kvalifikáciou skutku sa už vysporiadal špecializovaný súd, ale v rozpore s námietkou sťažovateľa, ktorá bola vedená k nesprávnej právnej kvalifikácii skutku podľa bodu 6, analyzuje bod 1 uznesenia o vznesení obvinenia, ktorý skutok však nikdy ako obzvlášť závažný zločin kvalifikovaný nebol.

51. Tvrdenia najvyššieho súdu založené na úvahách, ktoré nemajú žiadny súvis s obsahom námietky, nie sú odpoveďou na sťažovateľovu relevantnú námietku, ktorú by osoba, ktorá je vo väzbe už 9 mesiacov, nepochybné mala dostať. Iba tak bude zachované jej právo na osobnú slobodu.

52. Ústavný súd v súvislosti s názorom najvyššieho súdu o tom, že vo vzťahu ku kvalifikácii skutku bude ťažisko dokazovania pred súdom (zrejme tu už najvyšší súd prejedikuje podanie obžaloby), konštatuje, že ide o názor z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľný. Ústavný súd zdôrazňuje, že súd, ktorý o väzbe rozhoduje, je povinný skúmať ako jednu z tzv. materiálnych podmienok dôvodov väzby aj to, či zistené skutočnosti, teda aj dosiaľ

vykonané dôkazy, nasvedčujú tomu, že sa stal skutok, pre ktorý bolo vznesené obvinenie, a či skutok vykazuje znaky trestného činu. Skúmanie tzv. materiálnych dôvodov väzby je zákonnou podmienkou pre vzatie obvineného do väzby či pre ďalšie trvanie väzby. Súd preto nesmie vychádzať iba formálne z uznesenia o vznesení obvinenia, ale musí skúmať a hodnotiť dôkazy, ktoré k vzneseniu obvinenia viedli. Ak dokazovanie nepotvrďuje, že sa stal skutok uvedený v uznesení o vznesení obvinenia, nie je naplnená väzobná podmienka. Podstatná je aj právna kvalifikácia skutku, ktorý sa obvinenému kladie za vinu. Takéto skúmanie je dôležité práve z dôvodov, aby sa zabránilo tzv. účelovému nadkvalifikovaniu skutku zo strany polície, čo má za následok napríklad dlhšie trvanie väzby alebo prísnejšie podmienky pre prepustenie z väzby na slobodu, ako to mohlo byť aj vo veci sťažovateľa.

53. Ústavný súd poukazuje na to, že kvalifikácia skutku v bode 6 uznesenia o vznesení obvinenia ako obzvlášť závažného zločinu vydierania by znamenala, že sťažovateľovi by hrozil trest odňatia slobody vo výmere na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov alebo trest odňatia slobody na doživotie na rozdiel od možného trestu pre skutky uvedené v bode 1 a 4 uznesenia o vznesení obvinenia, kde je stanovená hranica trestnej sadzby v rozmedzí od päť do desať rokov (bod 1 uznesenia o vznesení obvinenia), resp. tri až osem rokov (bod 4 uznesenia o vznesení obvinenia).

54. Sťažovateľ je v bode 1 uznesenia o vznesení obvinenia stíhaný pre zločin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona a v bode 6 uznesenia o vznesení obvinenia stíhaný pre obzvlášť závažný zločin vydierania podľa § 189 ods. 1 a 2 písm. c) a ods. 4 písm. c) Trestného zákona. Podľa skutku 1 uznesenia o vznesení obvinenia je sťažovateľ považovaný za osobu činnú pre skupinu „T.“ podľa § 296 Trestného zákona, avšak v zmysle skutku 6 uznesenia o vznesení obvinenia je už považovaný za člena nebezpečného zoskupenia podľa § 189 ods. 4 písm. c) Trestného zákona. Medzi postavením sťažovateľa ako obvineného v bode 1 a 6 uznesenia o vznesení obvinenia je značný rozpor, ktorý sám osebe spochybňuje správnu právnu kvalifikáciu skutku.

55. Ústavný súd poukazuje na námietku sťažovateľa, ktorý žiadal, aby mu bola daná odpoveď na otázku, z akých dôkazov vyplýva, že sa mal dopustiť voči poškodenému K. násilia, hrozby násilím alebo inej ťažkej ujmy, čo je základný kvalifikačný znak trestného činu vydierania. Napriek tomu, že špecializovaný súd a aj najvyšší súd citujú výpovede rôznych svedkov a výpovedami svedkov je v podstate odôvodnená väzba sťažovateľa, odpoveď na túto otázku sa v nich nenachádza.

56. Ústavný súd konštatuje, že aj táto skutočnosť vyvoláva relevantné pochybnosti o správnej právnej kvalifikácii skutku podľa bodu 6 uznesenia o vznesení obvinenia.

57. V rámci konania o ústavnej sťažnosti sťažovateľa ústavný súd nemôže skúmať definitívnu dôvodnosť vzneseného obvinenia z hľadiska jeho vzťahu k vine sťažovateľa, a teda k meritórnemu rozhodnutiu, ku ktorému v prebiehajúcom trestnom konaní ešte len má dôjsť. Ak ale ústavný súd má splniť svoju povinnosť a preskúmať ústavnú konformitu záverov všeobecných súdov o splnení materiálnej podmienky väzobného stíhania, nemôže ignorovať celkom zjavnú nedostatočnosť identifikácie skutku, ktorý tvoril základ pre vznesenie obvinenia a následné väzobné stíhanie. Ústavný súd akceptuje, že vymedzenie skutku tvoriaceho podklad pre vedenie trestného stíhania vedeného väzobným spôsobom sa v závislosti od stále prebiehajúceho dokazovania môže vyvíjať. To ale neznamená, že je akceptovateľné, ak orgány činné v trestnom konaní popíšu čin tvoriaci skutkový základ vznesenia obvinenia spôsobom, ktorý do vzťahu stíhaného skutku na jednej strane a zákonného

vymedzenia znakov skutkovej podstaty v Trestnom zákone na strane druhej vnesie takú mieru napätia a neurčitosti, že ústavne relevantným spôsobom spochybni kvalitu väzobného stíhania v jeho základe, teda v jeho prípustnosti z pohľadu dodržania záruk zahrnutých v základnom práve na osobnú slobodu, ktoré je väzbou obmedzené v čase, keď obvineného ešte nemožno považovať za páchatel'a.

58. Ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že postupy polície, keď dôjde k účelovému nadkvalifikovaniu trestného činu, by nemali byť zo strany súdov tolerované. Úlohou súdov pri rozhodovaní o väzbe je dohliadať na dodržiavania zákonnosti v postupe orgánov činných v trestnom konaní a v prípade, ak k porušeniu zákona dôjde, z takéhoto postupu vyvodit' dôsledky, ktorými môže byť aj prepustenie obvineného z väzby. Nie je preto rozhodujúce to, čo formálne vyplýva z uznesenia o vznesení obvinenia, ale to, čo reálne vyplýva z vykonaného dokazovania. Preto prístup zvolený najvyšším súdom je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľný a vedie k porušeniu práva sťažovateľa na osobnú slobodu.

59. V tejto súvislosti ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že právna kvalifikácia skutku je významným faktorom aj pri rozhodovaní o možnom nahradení väzby opatreniami podľa § 80 až § 82 Trestného poriadku. Pokiaľ najvyšší súd detailne rozoberá dôvody, pre ktoré nie je možné nahradit' väzbu sťažovateľa z dôvodu, že je stíhaný pre obzvlášť závažný zločin, potom potreba správnej kvalifikácie skutku vystupuje o to viac do popredia. **Ak najvyšší súd na strane jednej zľahčuje potrebu správnej právnej kvalifikácie skutku a na strane druhej je podľa neho práve právna kvalifikácia skutku ako obzvlášť závažného zločinu dôvodom nemožnosti nahradit' väzbu niektorým z procesných prostriedkov podľa § 80 až § 82 Trestného poriadku, z dôvodu neexistencie výnimočných okolností prípadu potom ide o rozhodnutie arbitrárne, zasahujúce do sťažovateľovho práva na osobnú slobodu.** Je ústavne neakceptovateľné, aby celý čas väzby bol sťažovateľ vylúčený z prostriedkov nahradenia väzby pre pochybenie orgánov činných v trestnom konaní pri nadkvalifikácii trestného činu.

60. Ústavný súd odkazuje na svoju judikatúru a judikatúru ESLP, podľa ktorej obvinená osoba má oprávnenie na preskúmanie okolností svedčiacich pre a proti väzbe, ale zároveň z uvedeného vyplýva aj povinnosť súdu rozhodnúť na základe konkrétnych skutočností, a nie na základe abstraktnej úvahy (obdobne III. ÚS 271/07 alebo rozsudok ESLP z 20. 10. 2016 vo veci Ara Harutyunyan c. Arménsko, sťažnosť č. 629/11, bod 51).

61. Najvyšší súd a rovnako ani špecializovaný súd, na odôvodnenie uznesenia ktorého najvyšší súd opakovane odkazuje (napriek tomu, že v odôvodnení špecializovaného súdu sa odpovede na otázky nastolené sťažovateľom nenachádzajú), však v zmysle uvedeného nepostupovali. Sťažovateľ sa podľa okolností jeho prípadu naozaj nemohol dozvedieť, prečo bola presne jeho žiadosť o prepustenie z väzby na slobodu zamietnutá, a ani to, aké sú dôvody na ďalšie trvanie jeho väzby, a to či už kolúznej alebo preventívnej.

62. Po preskúmaní uznesenia o vzatí do väzby a preskúmaní uznesenia špecializovaného súdu a uznesenia najvyššieho súdu musí ústavný súd konštatovať, že za dôvody kolúznej a preventívnej väzby považujú najvyšší súd a aj špecializovaný súd iba samotnú skutočnosť, že obvinený páchal trestnú činnosť, ktorá sama osebe je dôvodom kolúznej a preventívnej väzby. Avšak s poukazom na judikatúru ESLP, podľa ktorej čím dlhšie väzba trvá, tým súdy musia vyžadovať silnejšie dôvody na ďalšie jej trvanie, pretože postupom času prevažuje prezumpcia nevinoty a dôležitosť osobnej slobody nad záujmami štátu vyšetrit' trestnú činnosť a postavit' obvineného pred súd, potom ústavný súd uzatvára, že dôvody na väzbu,

tak ako ich prezentovali špecializovaný súd a najvyšší súd vo svojich uzneseniach, sú nedostatočné a zasahujú do práva sťažovateľa na osobnú slobodu.

63. Ústavný súd na základe uvedeného konštatuje, že ak v odôvodnení uznesenia o zamietnutí sťažnosti voči uzneseniu o nevyhovení žiadosti o prepustenie sťažovateľa z väzby chýbajú jasné a zrozumiteľné dôvody, z ktorých by bolo možné vyvodit' opodstatnenosť ďalšieho trvania väzby, potom dôvody ďalšieho trvania väzby u sťažovateľa neexistujú. Aj vzhľadom na dĺžku trvania väzby u sťažovateľa ústavný súd vyhovel ústavnej sťažnosti a skonštatoval porušenie čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 dohovoru a uznesenie najvyššieho súdu zrušil.

64. Pokiaľ sťažovateľ poukazoval na to, že sa nemohol dopustiť trestnej činnosti z dôvodu, že išlo iba o výkon činnosti advokáta, k tomuto ústavný súd dodáva, že advokát zabezpečuje základné právo na právnu pomoc vrátane obhajoby v trestnom konaní v prospech svojich klientov. Podobne ako ESLP aj ústavný súd je toho názoru, že väzobné stíhanie osôb, ktoré pôsobia v oblasti práva (sudcovia, prokurátori, advokáti), musí byť podrobené najprísnejšiemu posúdeniu (napr. rozsudok ESLP zo 16. 4. 2019 vo veci Alparslan Altay c. Turecko, sťažnosť č. 12778/17 vo vzťahu k sudcom). V prípade advokátov je v hre totiž nielen výkon slobodnej profesie advokáta, ale každé trestné stíhanie advokáta súvisiace s výkonom jeho profesie v sebe obsahuje aj mraziaci účinok pre ostatných advokátov poskytovať túto pomoc v prospech klienta, a tým oslabuje dôveru v právny štát. Advokáti hrajú kľúčovú úlohu v rámci súdnej moci, pretože vystupujú ako sprostredkovatelia medzi spoločnosťou (klientami, ktorých zastupujú) a súdom. Ich úlohou je zaistiť dôveru medzi spoločnosťou a súdmi, čím je táto úloha nenahraditeľná v demokracii a v právnom štáte (por. rozsudok ESLP vo veci Francois c. Francúzsko, sťažnosť č. 26690/11, bod 51 a tam cit. case-law). Preto je pri trestnom stíhaní advokátov, resp. ich väzobnom stíhaní, nutné postupovať s najvyššou mierou opatrnosti.

65. Ústavnému súdu tiež neušlo, že z výpovedí jednotlivých svedkov a spoluobvinených vyplývajú opakované vyjadrenia o tom, že sťažovateľa navštevovali ako advokáta, resp. právnik. Avšak vzhľadom na potrebu zachovávať zdržanlivosť vo vzťahu k okolnostiam, ktoré by mali byť predmetom ďalšieho rozhodovania všeobecných súdov, a k tomu, že iné okolnosti, na ktoré sťažovateľ v ústavnej sťažnosti poukázal, postačovali na vyslovenie namietaného porušenia uvedených práv, a k jeho prepusteniu z väzby na slobodu sa ústavný súd bližšie k tejto otázke nepovažoval za potrebné vyjadrovať. Avšak na závažnosť tejto otázky, ktorá môže byť rozhodujúca pre vyslovenie viny či nevinu sťažovateľa, bolo by nanajvýš žiaduce, aby sa všeobecné súdy s otázkami, ktoré sťažovateľ v žiadosti o prepustenie z väzby nastolil a na ktoré odpoveď nedostal, zaoberali. Vzhľadom na to, že ústavný súd vyhovel časti ústavnej sťažnosti smerovanej k porušeniu osobnej slobody v zmysle čl. 17 ústavy a čl. 5 dohovoru, bolo bez právneho významu sa zaoberať porušením čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Procesné záruky z nich plynúce sú do istej miery súčasťou čl. 17 ústavy, resp. čl. 5 dohovoru.

66. Podľa § 133 ods. 3 písm. d) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) môže ústavný súd prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa, obnovil stav pred ich porušením. Podľa judikatúry ústavného súdu ak sa súdne rozhodnutie opiera o dôvod väzby, ktorý v danom čase nemôže existovať, nejde o ústavne akceptovateľný titul väzby, a teda ani ústavne akceptovateľné pozbavenie osobnej

slobody (por. III. ÚS 199/05). Na základe uvedeného dôvodu na väzobné stíhanie sťažovateľa neexistujú, a preto nariadil jeho prepustenie na slobodu.

67. Ústavný súd, vychádzajúc z materiálneho chápania ochrany práv a slobôd, rozhodol v okolnostiach prípadu tak, že nariadil najvyššiemu súdu ako účastníkovi konania, ktorého rozhodnutie ruší, aby sťažovateľa bezodkladne prepustil na slobodu (III. ÚS 295/05, III. ÚS 128/05, III. ÚS 84/06). Vzhľadom na okrajový aspekt primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd nevidel dôvod na navyšovanie satisfakcie aj jej finančným zadost'učinením.

IV.

Trovy konania

68. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti požiadal ústavný súd o priznanie náhrady trov konania.

69. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

70. Pri výpočte trov konania ústavný súd vychádzal z ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) a priznal odmenu za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, návrh ústavnému súdu, ako aj repliku k vyjadreniu špecializovaného súdu a najvyššieho súdu) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Dva úkony boli vykonané v roku 2020 a jeden vykonaný v roku 2021.

71. Ústavný súd pri výpočte dvoch úkonov z roku 2020 vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2020 v sume 177 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky) a paušálnej náhrady niektorých hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby v sume 10,62 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky), čo je spolu 187,62 eur; za dva úkony teda 375,24 eur.

72. Pri výpočte jedného právneho úkonu vykonaného v roku 2021 vychádzal ústavný súd zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby v sume 181,17 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky) a paušálnej náhrady niektorých hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby v sume 10,87 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky), čo je spolu 198,04 eur.

73. Za tri úkony právnej služby ide o sumu 573,08 eur bez DPH. Pretože je právny zástupca sťažovateľa platcom DPH, tak celková suma trov konania je 687,70 eur.

74. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.